

FREDA MORRILL ABRAMS (1917-1999), TRADUCTORA DE CANÇONS NADALENQUES CATALANES (I III)

Van passar quatre anys i mig abans que Freda Morrill escrivís una altra vegada a Pau Casals, concretament a finals del 1962, i ho va fer, com ha quedat dit, per complir amb el seu propòsit d'enviar-li el xec de 50 \$ EUA que havia obtingut per la publicació del treball de traducció i d'acompanyament per piano de "El Cant dels Ocells", a fi que el Mestre pogués destinar aquest diners als espanyols republicans retinguts al Sud de França.

Aquest treball musical el publicava al llibre NADAL junt amb un article seu que duia el títol "La història de Nadal en les nades catalanes." En enviar-li el llibre, Freda Morrill formulava un cop més el desig "d'haver interpretat fidelment i degudament un tema que vós tant estimeu". I continuava: "M'agradaria poder contribuir a què les cançons populars catalanes fossin més conegudes de la gent de parla anglesa. Tinc traduccions de moltes més nades i voldria publicar-les en un llibret, ja fos només de les cançons catalanes o reunint-les junt amb les espanyoles en un sol llibre. Se m'ha acudit que el llibret comprenent aquestes cançons podria ser d'utilitat al Comitè d'Ajuda a Espanya, a Nova York per tal que el distribuïssin entre els seus amics per recollir fons per alleugerir la situació dels refugiats. Es podria presentar en forma de llibre de butxaca i vendre al preu de 0,25 \$. En parlaré amb un editor que crec que simpatitzarà amb la idea."

És oportú recordar que Freda Morrill era una persona activa en la comunitat quàquera i el fet que aquesta associació es va posar des del primer moment a favor del bàndol republicà i al final de la Guerra Civil va esmerçar molts esforços i diners per l'ajuda a la situació desesperada dels combatents perdedors durant i després del seu exili.

És al final d'aquesta important carta que constatem com Freda Morrill se sap posseïdora d'un important treball del qual pot obtenir un benefici cultural, més que no pas material, ja que aquest últim li importava molt poc, i decideix anar molt més lluny en la relació que havia tingut amb el mestre Pau Casals ja que, a més d'explicar-li els llibres de consulta de cançons catalanes de què disposa i d'esmentar la conveniència de respectar-ne els drets d'autor, aventura la següent petició: "Sé que a l'editor que conec i que penso que podria publicar el llibret, també el complauria treure un disc que compregués les cançons cantades en català i en anglès. Per tant podríeu suggerir algú que pogués gravar una cinta de les cançons cantades en català?. Voldríeu acompanyar-les amb el violoncel, en aquest cas?. Conec bastant bé la vostra vida, com esteu d'ocupat i la quantitat de trucades que es dirigeixen al vostre cor i al vostre temps. Tinc molts dubtes pel fet d'imposar-vos una nova tasca en el vostre programa, fins i tot la de contestar aquesta lletra. Estic segura que recolzeu en la vostra ànima el meu desig de fer que les cançons catalanes siguin més divulgades; comprendré del tot si el que em responeu és que no podeu anar més enllà d'aquest sentiment o no podeu contentar-me aquesta carta; tot ho comprendré. De fet no és important.

El que realment us desitjo és un feliç Nadal i Joiós Any Nou. Que Déu us beneeixi en els vostres projectes. Podeu estar satisfet perquè arribeu a moltes vides i perquè la vostra pròpia vida té un sentit."

Escrita el 12 de desembre, va rebre la contestació de Pau Casals el 15 de desembre!

"Benvolguda Sra. Abrams.

Acabo de rebre la seva carta i xec. Sincerament les seves amables paraules. En primer lloc desitjo felicitar-la per la seva traducció i treball d'acompanyament de "El cant dels Ocells" i també per la seva generositat en destinar als refugiats espanyols el que li han pagat per aquest treball. Li vull expressar el meu profund aprecí per aquest gest. Amb la certesa que li ho puc agrair en nom d'aquesta

pobra gent que sens dubte faran un bon ús d'aquest diners per alleugerir les seves necessitats més urgents.

Penso que la seva idea sobre un petit llibre de cançons catalanes per ésser venut a benefici del Comitè d'Ajuda als Refugiats Espanyols a Nova York és molt generosa i la considero interessant. Com es comprèn encara seria més interessant si pogués anar acompanyat d'un petit enregistrament. Però crec que tot plegat serà més genuí i atractiu si les cançons poguessin ser "cantades" en lloc de tocades. El cant és la seva forma original i la majoria responen millor a la seva finalitat en el cas de ser "cantades". Estic convençut que hi deu haver algú que podria fer-ho, donant-li el degut color i caràcter.

Si la seva idea es materialitza, és possible que jo pogués ajudar-la suggerint-li qui les podria cantar. Però també voldria suggerir-li que escrigui a la Sra. Nancy McDonald del Comitè d'Ajuda als Refugiats Espanyols a N.Y., en quant a les possibilitats materials de la idea, abans que es disposi a tirar endavant el projecte. També, tal com vostè mateixa esmenta, hauria de comptar amb els necessaris permisos, i els editors, etc.. Tinc una completa ignorància sobre els aspectes "materials" o "pràctics" de les coses, però li puc dir que aprecio sincerament la seva idea, tant si es materialitza com si no. La seva sensibilitat queda reflectida en les seves paraules i accions. Novament li dono les gràcies per la seva amable lletra i generosa contribució destinada als Refugiats Espanyols. Accepti els meus millors i cordials desigs pel Nadal i Nou Any."

Van passar més de vuit anys perquè es tornés a revifar el tema, coincidint amb la visita que el matrimoni Abrams va fer als Casals a Puerto Rico. En tenim constància per la fotocòpia de la carta manuscrita que el 19 de novembre de 1971 dirigia a la parella de músics en els següents termes:

"Benvolguts Señor i Señora (sic) Casals.

Lamento el retard amb què us torno aquest programa, que tan amablement em vàreu prestar, de la lletra del vostre bonic El Pessebre. Si almenys hi hagués un enregistrament de la música! El meu marit i jo sempre recordarem amb alegria la visita que us vàrem fer a casa vostra aquesta primavera quan vam parlar de nades catalanes i de tantes altres coses. Encara confio en publicar un llibre de cançons catalanes de Nadal amb traduccions i il·lustracions. La major part de la feina ja està feta. Vam compartir amb la nostra família i amics el relat de la visita de manera que l'alegria encara es va escampar més. Esperem que tinguéssiu d'un bon estiu a Vermont. Vam gaudir amb la notícia del Concert a les Nacions Unides. Uns amics nostres hi eren i es van emocionar molt. Com podrem agrair la vostra generositat en compartir el vostre temps i amabilitat amb nosaltres?. Potser tractant de viure amb els valors que tant vosaltres com nosaltres també estimen. Amb la nostra més profunda estimació.

P.S. M'he reservat còpies del programa pel meu ús i us n'envio una, ja que em vàreu dir que només en disposàveu d'una."

Crec que aquests extractes d'una correspondència tan valuosa, il·lustren molt millor que qualsevol cosa que vulguéssim afegir. Hi veiem l'entusiasme de Freda Morrill, en el seu treball de traducció i la seva tenacitat mantinguda fins a la mort, de publicar i difondre les nostres nades. A l'ensem l'interès sincer de Pau Casals en la labor que la nostra amiga portava a terme, però potser també posem en evidència la incapacitat del mestre per donar-li un cop de mà efectiu degut a l'activitat que encara desenvolupava a edat tan avançada i una salut ja molt minvada. Malgrat això, el 1971, quan el mestre havia superat els 95 anys, encara era capaç de mantenir una animada conversa sobre temes molt diversos, dels

quals podem imaginar-ne l'excelsa qualitat humana, amb uns admiradors que només coneixia per la correspondència aquí en part reproduïda.

No cal ser un expert, i jo no en sóc, per copsar la dificultat que suposa en qualsevol traducció d'un text per ser cantat, l'encaix de les frases i les seves corresponents síl·labes, amb les notes que constitueixen, de fet, "síl·labes musicals", L'obstacle creix si, a més, si es parteix en la major part dels casos d'un vers en un idioma, i traslladar-ho, també en vers, a un altre de molt distinta construcció. Aquí he de dir que potser ens afavoreix el fet que tant en català com en anglès es poden emprar força monosíl·labs . aquesta no es doncs, la principal dificultat. Molt més complicat és obtenir un vers que mantingui una alta qualitat poètica i que procuri no desvirtuar el significat. I encara hi ha més. Aquest significat difícilment pot ser íntegrament textual, sinó que per les dificultats esmentades d'adaptació, a vegades s'ha de recórrer a altres imatges, representades per noves paraules que puguin mantenir el context històric i anecdòtic. És a dir, d'època i d'ambient.. Per arribar en aquest punt no només s'ha d'haver "entrat" en l'esperit de l'autor de l'obra original sinó també en el que anima els personatges populars. És a dir, s'ha d'haver captat la seva idiosincràsia i molt matisos que sense una gran capacitat d'observació, acompanyada d'una extraordinària sensibilitat, no donarien la qualitat final necessària Això es el gran mèrit de Freda Morrill i és el que trobem en les seves traduccions i crec sincerament que no exagero portat de la meva admiració per la seva obra.

Confio que l'amic Irwin Abrams, el seu vidu, aconseguirà que es publiqui. Si és així, m'imagino que respectant els copyright que calguin, seria de molta utilitat fer servir les traduccions en molts dels casos en què les nostres corals a l'estranger, em refereixo sobretot a Europa i a Amèrica del Nord, per tal que l'auditori compregui la lletra de les cançons, la qual cosa és tan important quan es vol gaudir de la música cantada en tota la seva dimensió sentimental i artística.

En deixo constància en aquestes línies, que inclouen el propòsit de col·laborar en el possible en l'èxit d'aquesta encomiable empresa.

Josep M. Nubiola

P.S. L'última carta de Freda Morrill va ser contestada per Marta de Casals en nom propi i del "maestro Casals" mitjançant 10 línies manuscrites en les que també agràia el present que havia rebut d'uns exquisits dibuixos d'ocells.